

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

12

244
1060

Во вѣдѣионскы лага-
ревскы во Нисининума.

1862 2.

2010

2013

2002

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ

Ա.ԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱԿՆԵՐ

СВЯТЫЙ СЛАВЯНО-ГРАММАТИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ

Св. Славяно-грамматический институт
№ 103

СВЯТЫЙ СЛАВЯНО-ГРАММАТИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ

Дозволено Цензурою. С.-Петербургъ, 28 апрѣля 1864 г.

5

376
5

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ

Հաշ 5

64

1060

ՆՈՆԿՆԵՐ

ԵՂԲԱՐՑ ԳԻՒՄՄԱՅ ԱՇԽԱՏՈՒԹԵԱՄԲ ՀԱՒԱԳՈՒՄԾ

Թարգմանու թիւն Ֆրանսիականէն

Եւսյե Տէր Գրեգորեանց:

ՏԵՏՐԱԿ Ա.

Ս. ՊԵՏԵՐՐՈՒՐԳ

1864

30701-42

Ռ. Պատկանեանի Տպարանումը՝

По Офицерской улицѣ (напротивъ Демидова сада), домъ № 46.

1060-2013
Դ. Ջ. 1055

(4988
38)

(13832-58)

ՅՄՈՒՍՋԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ.

Այս գրքոյկը, որի գլխադրից սլարդ երևում է, նշանակած է երեսայոց համար, և չէ շարագրութիւն մի առանձին հեղինակի, այլ գործ ամբողջ աղգի՝ երկու ուսումնական եղբարց ձեռքով հաւաքուած, կոկած և տղայոց ճաշակին յարմարեցուած: Արքան այդ աշխատութիւնը կարող է օգտակար լինել երեսայոց կրթութեան՝ կրտսանենք վերջը: Առաջ կրկամենայինք պատասխան տալ այն հարցին, որ անշուշտ կ'առաջարկեն մեզ մեր ընթերցասէրք և մանկավարժք, այսինքն՝ «Ինչո՞ւ համար ընտրեցինք թարգմանելու այդ երևակայական առակները, պարիկներով, կախարդներով և գաղաններով զարդարուած գիրքը. ինչո՞ւ մոռացանք, որ պարիկները, կախարդները և առ հասարակ երևակայական ստեղծուածները փնասակար ու ոխերիմ թշնամիք են գիտութեան, առել է՝ և կրթութեան»:

Այս տեսակ հարցեր քանիսից լսեցինք.
 Հատերից խորհուրդ անգամ տաացանք չի
 թարգմանելու այդ, մեր կարծիքով, սլա-
 տուական գիրքը: Ի հարկէ, ամենայն մարդ
 իրաւունք ունի ասելու այն, ինչ որ մտա-
 ծում և կարծում է, որպէս և լսողը աղատ
 է ընդունելու նոցա ասածը, եթէ իւր կար-
 ծիքի և համոզման ընդդէմ չէ. և կամ
 մերժելու, եթէ ընդդէմ է, հաւանական չէ:
 Այսպէս, մենք ևս ունենալով և վայելելով
 այդ աղատութիւնը և հաւաստի լինելով
 մեր ընտրած գրքի գեղեցկութեան ու օգ-
 ասակարութեան վերայ՝ կը համարձակուինք
 ասել մեզ հարցանողներին, որ կախարդ-
 ները և սարիկները գործիք են մեր ձեռ-
 քում տղայոց ուչ ու միտքը գրաւելու հա-
 մար. ինչու որ, միայն այդպիսի պարզ,
 դիւրըմբռնելի, նոցա տարիքի և հասկա-
 ցողութեան պատշաճ միջոցներով, կարելի
 է շարժել նոցա հարցասիրութիւնը և հեշ-
 տութեամբ հաղորդել այս և այն ճշմար-
 տութիւնը կախարդների բերանով: Մի՞ թէ
 չի պատահել ձեզ տեսնել ինչպէս երեխայք
 կախարդի անուն լսածին պէս՝ կը ցատկեն
 կը կանգնեն, աչքերը մեծ կը բանան և ա-
 կանջները սրելով՝ կը պատրաստուին անա-

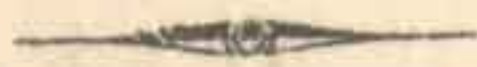
սելի համբերութեամբ լսել պառաւի երկար ու ձիգ, շատ անգամ անիմաստ հետեւի: Այդ միջոցին քանի՞ համբոյր, քանի՞ դժուանք և քաղցր ժպիտ՝ բաղդաւորութիւն է ունենում այդ խեղացած և չորացած պառաւը նոցանից ստանալու: Ո՞րքան աղաչանք և պաղատանք է լսւում չորս կողմից, որ յանձնառու լինի կրրկնել այդ անձոտնի, անսկիզբն և անվախճան հեքեաթը: Չէ՛ մէ՛ որդիքս, ասելով և տեսնելով ընդհանուրի ուրախութիւնը, դարձեալ բարեհաճում է երկրորդել իւր հեքեաթը, բայց թուլութեան ու յոգնութեան պատճառով ի՛նչ ասածը խեղճը ինքը չըդիտէ. այս տեղից այն տեղից քաշքշելով, փետփղելով մի բան ստում է, աշխատում է չըվիրաւորել նոցա, որ միւսանգամ-էլ գան խնդրել պատմել, տախտակ ձեռքը և թողմած թուշերը համբուրեն, և կարճ ասել՝ ուշ դարձնեն այդ կիսակենդան կրնամարդու վերայ:

Ներողամիտ տղայքը չեն բողոքում, նոքա բաւական են նրանով ևս, որ լսեցին սաստանայի, թագաւորի և կախարդի անունը, մնացածը մի ակնթարթում կըլրացնեն իւրեանց վառվռուն երևակայութեամբ: Ահա՛

տեսանում էք որպիսի դիւթական ներ-
գործութիւն ունի երեխայոց վերայ սրա-
ռաւի անճոռնի և խանգարուած սրակը,
բայց եթէ այդ առակների մէջ պարունա-
կուած և ծածկուած լինէր բարոյականու-
թիւն, ճշմարտութիւն, մարդասիրութիւն,
բարեգործութիւն, պարզամտութիւն, սէր
միաբանութեան, և այլն. այն ժամանակ
ո՞րքան օգուտ երեխայոց, ո՞րքան խըրատ
և օրինակ նոցա մաքուր սիրտերը մաքուր
սրահելու, աղնիւ, ճշմարտասէր և բարոյական
մարդ դարձնելու: Այս ասածներիս ճշմար-
տութիւնը կարծում ենք անհերքելի և ըն-
դունելի ամենեցուն: Մեր թարգմանած
գիրքը, որ գրեթէ բոլոր Եւրոպայի աղ-
գերը թարգմանել են իւրեանց լեզուով և
և արդէն քանի քանի անգամ տպագրել
են, կարող է սարժենալ բոլոր վերոյիշեալ
յատկութիւններով, ուրեմն և իրաւաբար
լինել օգտակար և գեղեցիկ գիւտ մեր
երեխայոց համար, ուղում էինք ասել՝ երե-
խայոց գրականութեան, բայց դժբաղդաբար
դեռ ևս այդ նախանձելի բառը գործածելու
իրաւունք չունինք, ըստ որում մեր խեղճ
երեխայքը միայն երկու հատ ու կէս գիրք
ունին կարդալու, դոքա ևս աննպատակ

դրուած: Աւրախու թեամբ և անվախ առա-
ջարկութենք մեր սիրելի տղայոց և աղջկանց
այս Գերմանացւոց երկու ուսումնական եղ-
բարց երկասիրութիւնքը: Եթէ հաճելի
լինի մեր այս առաջին փորձը՝ որ, տարա-
կոյս չըկայ, շատ պակասութիւններ ունի,
ուրախութեամբ կը շարունակենք թարգմա-
նել և լոյս ընծայել այդ ուսումնականների
առակների լուսագոյնները: Մեր աշխատու-
թեան վարձքը պիտի լինի մեր սիրելի
Հայ տղայոց և օրիորդաց օգուտը, որ կա-
րող են քաղել այս տկար վաստակից: Հա-
մոզուած ենք, որ գանձանակը մեր ջնջին
լումայով չի հարստանալ. բայց երբ այդ-
պիսի լումաները օր ըստ օրէ շատանան,
այն ժամանակ մի գումար կը հաւաքուի,
որը, անտարակոյս, բանի պէտք կը գայ:
Թող հարուստները և ունեւորները շատ ձը-
գեն, ոսկի դրամներ ձգեն. մենք շատ ու-
րախ և շատ շնորհակալ կը լինինք. բայց
և թող երբէք չարհամարհեն աղքատի
անկեղծ ու բայց սրտով ձգած լուման:

Թարգմանիչ:

ԱՌԱԿՆԵՐ

1

Պարբերական պարբերական :

Մի դերձակ և մի դարբին միասին ճանապարհորդում էին : Մի երեկոյ , երբ արևը մայր էր մտել սարի քամակում , նոքա լսեցին երաժշտութեան ձայն , որ քանի մտանում էին՝ այնքան պարզվում էր : Սա մի անսովոր եղանակ էր , բայց այնպէս քաղցր , այնպէս գեղեցիկ , որ նոքա մոռանալով բոլոր իւրեանց յոգնութիւնը ուղևորութեան մեծ քայլերով դէպ ի այդ կողմը :

Սուսինը արդէն բարձրացել էր երկնակամարի վերայ , երբ նոքա հասան բլուրի մօտ , որի վերայ մի բաղմութիւն կարճահասակ սյր և կին մարդկանց ձեռք ձեռքի բռնելով շրջանակ կազմած՝ պար էին գալիս . դոքա մի և նոյն ժամանակ հնչեցնում էին օղը գրաւողական երգերով , որոնց

ճայնը լսելով մեր ճանապարհորդները դար-
ձել եկել էին այդ կողմը: Մէջ տեղումը
կանգնած էր մի ծերունի՝ փոքր ինչ բարձր
ուրիշներից, գոյն զգոյն զգեստ հագած և
բոլոր կուրծքը ճերմակ մորուքով ծածկած:
Երկու ուղեկիցք զարմանքից անշարժ մնա-
ցին, նայելով կաքաւիչների վերայ: Ծերու-
նին նոցա նշանացի արաւ մտնելու և կար-
ձուկ կաքաւիչները բացին շրջանակը: Դար-
բինը մտաւ առանց այլևայլութեան, նորա
կռնակը փոքր ինչ բլրաձև էր, ուստի և
նա համարձակ էր ինչպէս բոլոր սասա-
տողք:

Դերձակը առաջ փոքր վախեցաւ և մը-
նաց յետևումը. բայց տեսնելով ընդհա-
նուրի ուրախութիւնը՝ ոյժ առաւ և մտաւ.
Իսկոյն շրջանակը փակուեցաւ և փոքրիկ
ստեղծուածները սկսեցին երգել, սլար դալ
վերվեր թռչկոտելով: Իսկ ծերունին, հա-
նելով գօտուց կախած մեծ դանակը, ըս-
կաւ սրել. երբ բաւականին սրեցաւ, դար-
ձաւ դէս ի անձանօթների կողմը. խեղճե-
րի լեղուները վախից սլապանձեցան, բայց
այդ վախը երկար չըտևեց. ծերունին բըռ-
նեց դարբինը և ձեռքի մի շարժուածքով
բոլոր նորա մաղը և մորուքը ածիլեց, յե-

տոյ նոյնը արաւ դերձակին: Երբ որ սլըր-
ձաւ այդ գործողութիւնը, բարեկամաբար
զարկեց նոցա ուսերին կարծես թէ կամե-
լով յայտնելու, որ նոքա խոհեմութիւն
սրին, որ թողուցին առանց յանդիմանու-
թեան օժիլել և նոցա վախը ցրուեցաւ:
Յետոյ նա մատով ցոյց տուաւ կոյտ ածուխ,
որ նոցա մօտը դիզած էր և նշանացի արաւ
լցնել այդ ածուխով իւրեանց գրպանները:
Երկուքն-էլ հնազանդեցան՝ չիմանալով թէ
ի՞նչ բանի պէտք կըզան դոքա, և շարունա-
կեցին ճանապարհը գիշերելու համար մի
իջևան գտնել: Երբ հասան հովիտ, վանքի
ղանգակը զարկեց տասներկու ժամ, իսկոյն
երգեցողութիւնը դադարեցաւ, ամենայն
ինչ աներևութացաւ և նոցա աչքի առաջ
մնաց ամայի հովիտը լուսինով լուսա-
ւորուած:

Արևու ճանապարհորդք գտան մի իջե-
լան և պառկեցան յարդի վերայ չըհա-
նուած. իսկ ածուխները նոյնպէս մոռացան
հանելու յոգնութեան պատճառով: Այս
անսովորական բեռը, որ նոցա շատ ծան-
րացնում էր, սովորականից կանուխ վեր-
կացրեց: Նոքա տարան ձեռքերը գրպան-
ներին և չէին հաւատում իւրեանց աչքե-

րին, տեսանելով գրախանները լի ոչ թէ
ածուխով, այլ զուտ ոսկուով: Մօրուքները
և մողերը նոյնպէս մեծացել էին: Այսու-
հետև նորա հարստացած էին, միայն դար-
բինը ըստ իւր ժլատ բնաւորութեան բեր-
նէքերան լցրել էր գրախանները, ուստի
նորա ձեռք բերածը երկու անգամ աւելի
էր դերձակից: Բայց ագահ մարդը երբէք
չէ բաւական իւր ունեցածովը և միշտ կը-
կամենայ աւելի ունենալ: Այսպէս ժլատ
դարբինը առաջարկեց դերձակին մի օր
այլ ևս սպասել, և վերադառնալ երեկոյին
ծերունու մօտ, որ էլի փող առնի և տուն
բերի:

Դերձակը մերժեց, ասելով, իմ ունե-
ցածս ինձ բաւական է, ես շատ գոհ եմ,
միայն կըցանկամ լինել դերձակապետ և
ամուսնանալ իմ չքնաղ առարկային հետ
(այսպէս կոչում էր նա իւր հարսնացուն)
և ես կըլինիմ այն ժամանակ բաղդաւոր
մարդ. սակայն իւր ընկերին սիրտը չըցա-
ւեցնելու համար համաձայնեցաւ մի օր
էլ մնալ:

Արեկոյին դարբինը առաւ ձգեց իւր
ուսերի վրայ երկու սարկ մեծ աւար տուն
բերելու յուսով և ընկաւ ճանապարհ դէպ

ի բըլուրը: Ինչպէս նախընթաց գիշեր, կար
ճահասակ մարդիկը դուրս ելան երգելով
և պար գալով. ծերունին նորան դարձ
ձեալ ածիլեց և նշանացի արաւ ածուխ
առնելու: Մեր ժլատը առանց երկար մը
տաժելու լցրաւ իւր գրպանները ու պարկը
որքան որ կարելի էր, վերադարձաւ ուրախ
ուրախ տուն և չըհանուած սլառկեցաւ:
»Երբ իմ ոսկիս կըսկսէ ծանրաբեռնել, ա-
սաց նա, իսկոյն կըզգամ“, և քուն եղաւ
վերջապէս մեծ յուսով առաւօտեան Կրե-
սոսի պէս հարուստ զարթելու:

Աչքերը բացուածին պէս՝ սոցելութիւն
արաւ իւր գրպաններին. բայց ո՞րքան չի
խառնեց, որքան չի փնտռեց, բացի սև ա-
ծուխից ոչինչ չըգտաւ: »Գոնէ, մտածում
էր նա, ինձ մնում է երեկ գիշերուայ ձեռք
բերած ոսկիս“: Գնաց տեսնելու, բայց
աւանդ, այդ ոսկին նոյնպէս ածուխ էր դար-
ձել: Սեպտիմ ձեռքը տարաւ ճակատին և
զգաց որ գլուխը ճաղատ ու ածիլած էր,
որպէս և կզակը: Սակայն դեռ ևս նորան
յայտնի չէր անբաղդութեան մեծութիւնը.
չուտով նկատեց որ քամակի կուզին մի ու-
րիշ կուզ աւելացել էր առաջից:

Այժմ զգալով որ այդ սլառիժը իւր ա-

գահութեան համար էր ստացել, սկսաւ
աղիողորմ ձայնով լալ: Բարեսիրտ դեր-
ձակը, զարթելով նորա աղաղակից, մխի-
թարեց կարողութեան չափ և սասաց. „Մենք
ընկերակիցք էինք և միասին ճանապարհոր-
դեցինք. մնացի՛ր ինձ հետ, իմ գանձը եր-
կուքիս-էլ բաւական կըլինի“:

Նա կատարեց իւր խօսքը. բայց դար-
բինը ստիպուեցաւ մինչև մահը երկու կուղ
կրել և ծածկել իւր անմաղ գլուխը գլու-
խանոցի տակ:

2

Երեւելի հախարհ.

Ճամանակով կար մի աղքատ ռամիկ
Խեցեհեփն սնունով: Սորան պատահեցաւ
մի անգամ տանել խուրձ անտառափայտի
հոչակաւոր կախարդի մօտ, որ սեղանի ա-
ռաջ բաղմած՝ ուտում էր հոյակապ ճաշ և
խմում էր ամենապատուական գինի: Այս
տեսարանը շատ գրաւեց մեր ռամիկին,
որ աչքերը ցցած սեղանի վերայ՝ սկսաւ

աղաչել և սասել . »Չէ՞ կարելի արդեօք, որ սովորացնես ինձ ևս այդպէս երևելի կախարդ լինել « :

— Մտարակոյս, կարելի է, պատասխանեց կախարդատետր ռամկին, գեղեցիկ և երևելի կախարդ լինելու համար հարկաւոր է միայն ծախել եղերըդ, սայլակըդ, գնել այբբենարան, Գերմանական հանդերձ, ահա՛ այսպիսի գործիներ որ տեսնում ես սեղանիս վերայ և սենեակիդ դրան վերայ գրել . «Այս տեղ կենում է երևելի կախարդ »:

Մեր ռամիկը խիստ հասարակ և պարզամիտ մարդ էր. կախարդապետի խօսքերը հալած իւղի տեղ ընդունեց, և բոլոր պատուէրքը կատարեց : Դեռ ևս չէր կարողացել աչքը բանալ և տեղաւորուել, մինչև տեսնես դրացի կալուածատէրից գողացան մեծ գումարի փող : Կալուածատէրը երկար չըմտածեց, հրամայեց լծել ձիերը և դնաց ուղիղ դէպի քաղաք : Յանկարծ փողոցում մի դրան վրայ տեսաւ վերնագիր . «Այս տեղ կենում է երևելի կախարդ» : Չափազանց ուրախանալով այս դիպուածից՝ հրամայեց կանգնեցնել ձիերը և բաղխել դուռը : Դուրս է գալիս ռամիկը, իսկ կալուածատէրը հարցուցանում է :

1060-2013
(498838)
(73832-58)

—» Այս տե՞ղ է կենում կախարդը:

— Այդ կախարդը ես ինքս եմ, պատասխանեց ռամիկը:

—» Ուրեմն գնանք միասին: Գու՛ր երևելի կախարդես, կընշանակէ պարտական ես ինձանից գողացած փողերը գտնել:

— Ասում եմ, պատասխանեց միւսը, միայն ես կարող չեմ գնալ առանց կնոջս Մարիամին:

Կալուածատէրը չէ՛ չասաց և տարաւ իւր հետ երկուսին-էլ:

Երբ որ մտան նոքա ճոխ սլալատը, սեղանը արդէն ծածկած էր սփռոցով և կալուածատէրը ասաց մեր կախարդին:

— Արկամենաս մեղ հետ ճաշել:

— «Ինչո՞ւ չէ, պատասխանեց ռամիկը, — միայն թող Մարիամս-էլ նստի ինձ հետ:

Եւ ահա՛ նոքա երկուքն-էլ նստած են տան տիրոջ սեղանի առաջ:

Մտնում է սպասաւորը առաջին սկուտեղով, իսկ ռամիկը զարկում է իւր կընոջ կողքին ասելով.

— Ասիր, կին, սա բոլորի սկիզբն է:

Դորանով նա կամեցաւ ասել ճաշի ըսկիզբը. բայց սպասաւորը այլապէս հասկացաւ և կարծեց որ կախարդը ուզում էր

ասել թէ՛ նա գողերի առաջինն է: Սպասաւորի սիրտը վախից դող ընկաւ և, վերադառնալով դէպ իւր ընկերակիցքը, ասում է. — Ե՛ղբարք, մեր բանը բուրդ է, կախարդին ամենայն ինչ յայտնի է. նա ասաց որ ես ամեն բանի սկիզբն եմ:

Երկրորդ սպասաւորն-էլ վախեցաւ դահլիճ մտնել, երբ որ իւր կարգը եկաւ: Գեռոտը շէմի վրան դրած չէր, ռամիկը ղարկեց կնոջ կողքին ասելով՝ — Ա՛հա՛, այդ երկրորդն է:

Երրորդ սպասաւորը լսում է նոյն ակնարկութիւնը, և մեր գողերը չըգիտէին ո՞ւր վախչել վախից: Սակայն մօտենում է չորրորդ սպասաւորը, բերելով կափարիչով ծածկած սկուտեղ. սկուտեղի մէջ դրած էր խեցգետին:

Տանուտէրը ասում է կախարդին. — «Ա՛հա քեզ դիպուած ցոյց տալու քո գիտութիւնը. իմացի՛ր, տեսնենք, ի՞նչ գտնուում է այս սկուտեղի մէջ »:

Ռամիկը տխրութեամբ նայեցաւ սկուտեղի վրայ, հնար չըգտնելով փորձանքից ազատուելու:

— Ա՛հ, բացագանչեց նա խորին հառաչանքով, խե՛ղճ, խե՛ղճ, խեցգետին:

Նորա անունը նոյնպէս խեցգետինն էր:
Այն ինչ կալուածատէրը լսեց այս, ապա-
շած մնաց տեղումը:

— Ե՛հ, այժմ կասկածել հարկաւոր չէ,
ասաց նա. — կընշանակէ դու կ'իմանաս,
ո՞վ գողացել է ինձանից փողերըս:

Այս բանիս վրայ սպասաւորը սաստիկ
այլայլած, նշանացի է անում մեր ռամիկին
հետևել նորան մի ուրիշ սենեակ: Ռամիկը
գնաց նորա քամակից և չորս սպասաւորքն
էլ խոստովանուեցան նորան, որ տան տի-
րոջ փողերի գողացողքը ինքեանք են, և
պատրաստ են վերադարձնել բոլոր գումարը
տիրոջ և կախարդին-էլ պարգևել շատ
փող, միայն խոստանայ չըմատնել նոցա:
Յետոյ գողերը տարին նորան այն տեղ, ուր
պահել էին գողացած փողերը: Վախարդը,
բաւական իրանից և իր ճակատագրից, գը-
նաց դարձեալ սեղանատունը և ասում է
տան տիրոջ.

— Դէ, պարոն, հիմի ժամանակ է խոր-
հուրդ անել իմ գրքի հետ. նա անպատ-
ճառ կ'ասէ ինձ, որ տեղ են քո փողերը:
Այս խօսքերը լսելով հինգերորդ սպասա-
ւորը, պահուեցաւ տան տիրոջ կրակարանի
մէջ, ինքներեն ասելով. — «Տեսնեմ մի՛

դո՞րդ այս կախարդը շատ բան գիտէ, թէ նա մարդ խաբոււմ է»:

Ռամիկը սաստիկ զբաղած՝ իր այբբենարանը կարդում է այս կողմ այն կողմ շրջելով, և կարծես թէ մի բան, Աստուած գիտէ ի՞նչ, պնտրում է ու չի կարող գըտնել և անհամբերութեամբ ասում է. —

«Բայց դու անսլատառ այս տեղ նստած պիտի լինիս, կամիս չըկամիս դուրս եկ այս տեղից»:

Ստասաւորը, որ պահուած էր վառարանի մէջ, լեղասլատառ դուրս թռաւ այն տեղից, աղաղակելով. — Այս կախարդը ամեն բան գիտէ:

Մեր ռամիկը այս բանից յետոյ ցոյց տըլաւ կալուածատիրոջ փողերի տեղը, բայց չասաց գողերի անունը, ուստի դորա համար ստացաւ կրկին վարձատրութիւն կալուածատէրից և գողերից. այն օրից սկսած հարստացաւ ու մինչև մահ երջանիկ կեանք վայելեց:

միտ քննարկելով զայն և զայն յարմարեալ յիմ
-աստեղ զննելով զայն 3

Փորձանք.

Երբ փորձանքը գայ, այնուհետև հնար
չըկայ նորանից աղատուելու, ուղիս պատէ-
պատ ընկիր և գլուխդ քարին տուր:

Կար մի աղքատ մարդ, այնպէս աղքատ,
որ չունէր անգամ հնոցը վառելու փայտ,
սակայն ցուրտը անտանելի էր: Նա դնաց
անտառ ծառ կտրելու համար, բայց ասես
թէ գիտութեամբ բոլոր ծառերը բանի
պէտք չէին գալիս, մէկ քանիսը խիստ մեծ
էին, միւսները խիստ փոքր:

Կամաց կամաց առաջ դնալով՝ դտաւ վեր-
ջապէս մի դալարի ծառ, միանգամայն յար-
մար և սխտանի իւր դիտաւորութեան:
Գեռ խեղճը չէր բարձրացրել կայինը, մին
էլ տեսնես խիտ անտառից դուրս վաղեցին
բաղձաթիւ գայլեր և ուղիղ յարձակուեցան
նորա վերայ այնսխի սարսափելի աղա-
ղակով, որ վախից ողորմելին ձգեց ձեռից
կայինը և փախաւ առանց յետեր նայելու:
Վաղեց վաղեց և վերջապէս հասաւ կամուր-
ջի մօտ, բայց չար բախտից այնպէս պա-
տահեցաւ, որ այդ ժամանակ ջուրը սաս-

տիկ մեծացել էր, ուստի կամուրջը նոյն
րոպէին խորտակուեցու, երբ մեր թշուա-
ռականը կամենում էր ոտքը վրան դնելու
միւս ափը անցնել: Ինչ անել այս տեղ,
մնալ չէր կարելի, կատաղած գայլերը կը
գային և անշուշտ սլատառ սլատառ կ'անէ-
ին. և ահա փորձանքով ստիպուած թշուա-
ռականը նետուեցաւ ջուրը, բայց այս տեղ
էլ սպասում էր նրան մի այլ փորձանք.
լողանալ նա տակաւին չըգիտէր, և ուստի
իսկոյն բանալու սէս տակը գնաց: Այդ
ժամանակ ափումը նստած էին երկու ձրկ-
նորս: Տեսնելով խեղճի չար վիճակը, նոքա
իսկոյն ընկան ջուրը և բարեյաջողութեամբ
հանեցին, դրին նորա հին շրջապատի տակ
արեգակի առաջ, որ տաքանայ և յուշա-
բերուի: Երբ նա սթափեցաւ և ուղեց շը-
նորհակալ լինել ձրկնորսներից ու սլատ-
մել նոցա իւր արկածքը, յանկարծ հին շըր-
ջապատը փուլ եկաւ և ճնշեց նորա իւր
տակ:

Մէ՛ք Հայր և Թոռն.

Կար մի ծեր աղքատ՝ կոյր աչքերով,
պինդ ականջներով և դողդոջուն ծունկե-
կերով: Երբ որ նա նստում էր սեղանի ա-
ռաջ, հազիւ թէ կարողանում էր բռնել
դրդալը, միշտ թափում էր ծածկոյթի վրայ
մսաջուրը և երբեմն ևս բերանից վաղցը-
նում էր:

Նորահարսը և ինքը որդին մեծ տհա-
ճութիւն զգացին դէպ ի նա այդ բանի
համար, և վերջապէս նշանակեցին նորա մի
առանձին անկիւն կրակարանի յետեր, դը-
նելով դիմացը փոքրիկ կիսաբեկ սկուտե-
ղով կերակուր: Ծերունին միշտ արտասուա-
լից աչքերով նայում էր տխրութեամբ
սեղանի կողմը: Մի օր սկուտեղը, որ նա
դժուարութեամբ բռնում էր իւր դողդո-
ջուն ձեռքով, ընկաւ գետինը ու ջարդ ու
փշուր եղաւ: Երիտասարդ հարսը սաստիկ
բարկացաւ և սկսաւ մեղադրել նորան:
Խեղճը գլուխը խոնարհած, չըհամարձա-
կեցաւ անգամ պատասխան տալ: Նորա
համար գնեցին երկու դահեկանի մի փայ-

տեսայ սկուտեղ, որի մէջ այնուհետև սովորութիւնն արին տալ կերակուրը:

Մէկ քանի օր անցած, նորա թոռը որ չորս տարեկան տղայ էր, հաւաքում էր գետնից փոքրիկ փայտի կտորներ: Մերունու որդին և հարսը տեսնելով տղայի ըզբաղմունքը, հարցրեցին՝ ի՞նչ ես անում այդ տեղ, սիրելի:

— Սա խողովակ է, սպտասիւսանեց մանուկը, հօրս և մօրս կերակուր տալու համար, երբ նոքա ևս կըծերանան:

Մարդ ու կնիկը լուռ ու մունջ նայելով մէկ մէկու վերայ, սկսեցին լալ. դարձեալ ընդունեցին իւրեանց մեծ հայրը սեղան, և այնուհետև հրամայեցին միշտ սեղան նստել առանց քիթ պռունկ ցոյց տալու:

5

Երկայնաձիւցու-Լիւն.

Երբ որ Արամազդ ստեղծեց աշխարհ, կամեցաւ նշանակել ժամանակ երկայնակեցութեան, իւրաքանչիւր արարածի ցանկութեան համեմատ: Եկաւ էլը և ասում է.

— Արամազդ, քանի՞ տարի կեանք ես նշանակում ինձ:

— «Երեսուն, բաւական է քեզ համար:

— Ո՛հ, մեծ արարիչ աշխարհի, ինչ սէս կարելի է սյդ, խիստ շատ է: Մտածի՛ր մի, ինչպէս դժուար և անտանելի է իմ կեանքը. առաւօտից մինչև դիշեր կըրի՛ր ուսերիդ վերայ ծանր բեռներ, տար ջաղացք սլարկերով ալիւր, որ ուրիշների համար հայ եփեն, իսկ քեզ դրա վարձատրութիւն քայիներ տան: Ո՛չ, խնդրեմ, ի սէր Աստուծոյ կարճացրու սյդ տրտմութեան և չարչարանքի ծանր ժամանակը:

Ողորմած Արամազդը մեղքացաւ էշին և որոշեց նրան տասներութ տարի կեանք: Էջը մխիթարուած դուրս ելաւ և նրա տեղ մտաւ շունը:

— Քանի՞ տարի ուղումես ապրել, հարցրեց նորանից Արամազդը. ահա էջը ասում է, թէ երեսուն տարի նրան համար չափազանց շատ է, բայց դու, երևի համաձայն չես նրա կարծիքին և կըկամենաս աւելի ապրել:

— «Մի՞ թէ քո կամքը այդպէս է, արարիչ: Դէ՛, ինքդ քննիր, ո՞րքան իմ կեանքումս պէտք է վաղվզել. կարո՞ղ են ար-

դեօք այս շան կեանքում երկարի դիմանալ
իմ խեղճ թաթերս. իսկ երբ ձայնս կտրվի
որ հաչեմ, ոյժս-էլ գնայ որ խաճնեմ, ի՞նչ
կ'անեմ այն ժամանակ. մի անկիւնից միւսը
քարշաքարշ գնալով մումուալ. ո՛չ, ո՛չ:

Ամենողորմած Արամազդը ընդունեց նորա
ճշմարտութիւնը և որոշեց տասներկու տարի
կեանք: Կարդը եկաւ կապիկին:

—» Դու խօսուրախութեամբ յանձն կ'առ-
նուս երեսուն տարի ասլրեւ, հարցրեց Արա-
մազդը, ինչու որ դու դատապարտուած չես
աշխատութեան. էջի և շան սէս քո բանը
գործը զուարճանալ է և մին-էլ ատամներդ
ցոյց տալ:

— Տե՛ս խնդրեմ, քեզ միայն այդսէս է
երևում, բայց իսկասէս բոլորովին այդսէս
չէ: Ես պարտաւորուած եմ անդադար և ան-
խոնջ կոտրատուել ու դժուարին խեղկա-
տակութիւններ անել՝ մարդիկ ծիծաղեցնե-
լու համար: Սակաւ կըսպատահի, որ նոքա ինձ
խնձոր ձգեն, այն ևս կըխաճնես — միշտ
դառն է լինում: Ծիծաղիս տակ միշտ ծած-
կըվում են առատ և դառն արտասունք-
ներ: Ո՛չ, ո՛չ, չեմ կարող երեսուն տարի
ասլրել: Արամազդ խղճացաւ նրա վրայ-էլ և
տուեց միայն տասն տարի ասլրելու:

ԱՏԱ՛, վերջապէս գալիս է ուրախ, ժիր
և առողջ մարդը, և խնդրում է Արամազ-
դից իր կեանքի սահմանը:

— «Հատ բարի, քեզ տալիս եմ երեսուն
տարի, ասաց Արամազդը, բաւական է թէ ոչ:

— Ա՛Տ, ի՞նչպէս կարելի է այդքան փոքր,
բայցադանչեց մարդը, ես չեմ կարող այդ
կարճ միջոցում տեղաւորուելու և սեպհա-
կան տուն ունենալ: Թող այդ, մի՞ թէ կա-
րող են այդ կարճ միջոցին տնկած ծառերս
ծաղկել ու ստուղ տալ: Ի՞նչպէս մեռանիլ
դեռ չիմացած կեանքի երջանկութիւնը:

Ա՛վ տէր երկնքի ու երկրի, աւելացրո՛ւ
ինձ մի փոքր ևս:

— «Ա՛ւ, կ'աւելացնեմ քեզ էջի տասնը-
ութ տարին, ասաց ողորմած Արամազդը:

— Այդ էլ դեռ փոքր է:

— «Թէ այդպէս է, ահա տալիս եմ քեզ
էլ տասներկու տարի շան կեանքից:

— Այդ էլ շատ փոքր է:

— «Բարի, ահա՛ քեզ այլ ևս տասը տարի
կապիկի կեանքից, տես աւել մի՛ ուղիւր:

Մարդը դնաց, բայց դարձեալ անբաւական
իւր վիճակից: Եւ ապա այն օրից մարդս
բնակւում է մինչև եօթանասուն տարի:
Առաջին երեք տասնեակը բնական տարի-

ներ են, բայց շատ շուտ են անցանում :
Այդ հասակում մարդս ժիր, առողջ ու
զուարթ է լինում, ուրախութեամբ աշխա-
տում է և գիտէ վայելել կեանքը: Գալիս
են էջի տարիները. այդ միջոցում մարդս
անցանում է մի հոգսից դէպ ի միւսը, ու-
րիշներին կերակրելու համար կրում է հա-
ցեղէն, իսկ աշխատութեանը վարձատրութիւն
ստանում է զարկ և քացի: Ահա՛ շան կեանքը էլ
եկան. նստում է մարդը տան անկիւնում
և քրթմնջում է քթի տակից, խածնել ոչ
ոքին չէ կարող, ատամներ չունի: Անցնում
է այն ժամանակն էլ և վերջանում է կեան-
քը կապիկի տարիներով. այդ միջոցին
մարդս իսպառ տկարանում է, գլուխը ըս-
կում է երերալ, կրկնում է նա միշտ մի և
նոյն բաները և ամենայն ինչ բնազդութիւ-
նով ու սովորութիւնով է անում, բայց ա-
ւանդ, շատ անգամ նորա անմեղ ձեռնար-
կութիւնները ծիծաղելու առարկայ են լի-
նում ջահիլներին:

Վէց հոգի չհասնէնք առն իսնի.

Մի ամեն արհեստի ընդունակ մարդ մտաւ զինուորական սլաշտօն արքայորդու մօտ և ծառայեց նորան մեծ քաջութեամբ: Երբ որ սլատերազմը վերջացաւ վարձատրութիւն չըտուած հրամայեց նորան վերադառնալ իւր հայրենիքը: Այս տեսակ խաբերայութիւնը շատ անհաճոյ թուեցաւ զինուորականին, ուստի մտադիր եղաւ, եթէ ընկերներ դռնի, ստիպել թագաւորին տալու բոլոր գանձը իրեն այդ անիրաւութեան համար:

Չարացած մտաւ անտառ և տեսաւ այն տեղ մի մարդ, որ մի ձեռով արմատախիլ էր անում վեց ծառ, կտրծես թէ այդ ծառերը հասարակ կանաչներ լինէին. դառնալով դէս ի այդ ուժեղը հարցրեց. «Կամիս հետեւել ինձ և լինել ծառաս»: —

— Մեծ ուրախութեամբ, սլատասխանեց ուժեղը. — միայն այս խուրձս հարկաւոր է առաջ տանել տալ մօրս:

Աւ սուներով ծառերից մինը, կապեց նորանով միւսները, ձգեց խուրձը ուսերի վերայ և տարաւ տուն: Յետոյ դարձաւ իւր

պարոնի մօտ, որ ասաց նորան. „Մենք քո
հետ երկու հողի կըհասնենք ամեն բանի“:

Փոքր ինչ հեռու նոքա պատահեցան
որսորդի, որ ծնկաչոք ուղղուժ էր իւր հը-
րացանը: Զինւորը հարցրեց „Որսո՛րդ, դէպ
ի որի՞ն ես ուղղուժ հրացանդ“:

— Նա սլատասխանեց. — Երկու մղոն հե-
ռու այս տեղից կաղնու ոստի վերայ նըս-
տած է ճանճ. ես կամենումեմ զարնել նո-
րա ձախ աչքին:

— Ո՛, ս՛, երթանք ինձ հետ, մենք երեք
հողի կըհասնենք ամեն բանի:

Որսորդը հետևեց նոցա և հասան նոքա
եօթը ջաղացքին, որոնք արագ արագ սը-
տոյտվում էին իւրեանց թևերով, թէև
տակաւին հողմ չըկար ոչ աջակողմից և ո՛չ
ձախակողմից, այնպէս, որ տերևները ան-
գամ չէին խշխշում: Զինւորականը ասաց.
„Զե՛մ կարող հասկանալ ի՞նչպէս պտոյտվում
է այս ջաղացքը. օդը միանգամայն անշարժ է“:

Երկու մղոն անցած նոքա տեսան ծառի
վերայ մի մարդ, որ մի ունդը փակած
փչում էր:

— „Ի՞նչ ես փչում այդ տեղ, հարցրեց
զինւորը:

— Երկու մղոն հեռու այս տեղից, պա-

տատխանեց նա, ինչպէս տեսնում էք իմ սիրելիք, կան եօթն հողմաղացք, ես փրչում եմ, որ նոքա պտոյտ գան:

— Ո՛ր, երթանք միասին, — ասաց զինւորը, — մենք չորս հողի կըհասնենք ամեն բանի:

Նա իջաւ ծառից և գնաց ընկերութեան հետ:

Այի քանի ժամանակից յետոյ, նոքա պատահեցան միտտանի մարդու. միւս ոտը նա հանել էր և դրել իւր մօտ:

— Մ՛յ զարմանալի մարդ, — ասաց զինւորը, — երևի կամենում է հանգստանալ:

— Ես արագոտն եմ, պատասխանեց միտտանին, — շատ արագ չըգնալու համար մի ոտս հանեցի, ըստ որում երկու ոտով այնպէս շուտ եմ վազում, որ ծիծեռնակը անգամ չի կարող ետևիցս հասնել:

— Ո՛ր, ե՛կ ինձ հետ, մենք հինգ հողի կըհասնենք ամեն բանի:

Արագոտը գնաց նոցա հետ և շուտով նոքա պատահեցան մի մարդու, որի գլուխը և ականջները ծածկած էին փոքրիկ գլուխարկով:

Չընայելով որ ես զգումեմ մեծ յարգանք դէպ ի ձեր անձը, համարձակվում

եմ խորհուրդ տալ, որ ուղիղ հագնէք
գլխարկը, և ասլա թէ ոչ ձեր գլուխը կար-
ծես թէ բոժոժաւոր լինի:

— Արբէ՛ք, երբէ՛ք, պատասխանեց նա.
Երբ ես ուղիղ եմ հագնում գլխարկս, սյն-
սկէս ցուրտ է անում, որ թռչունները սա-
ռում են օդի մէջ և անկենդան ընկնում
են գետնի վերայ:

— Ա՛, ուրեմն երթանք միասին, ասաց
զինւորը. մենք վեց հոգի կը հասնենք ամեն
բանի:

Ալ եկան նոքա վեց հոգի քաղաք, ուր
արքայորդին հրատարակել էր թէ՛ ով յանձն
առու լինի վիճել նորա աղջկայ հետ ար-
շաւանքի մէջ, կը ստանայ նորա ձեռքը, եթէ
յաղթի, և կը զրկուի գլխից եթէ յաղթուի:
Զինւորը ներկայացաւ արքայորդուն և խընդ-
րեց հրաման իւր տեղը ծառաներից մէկին
ուղարկել: «Շատ բարի, պատասխանեց
արքայորդին, բայց եթէ նա չը յաղթի, սյն
ժամանակ և նորա և քո գլուխը կը կտրին»:

Այսպիսի պայման դնելով, զինւորը
հրամայեց իւր արագոտին կապել միւս
ոտքը, վազել անյասպաղ և գործ դնել ամե-
նայն միջոց, որ յաղթող հանդիսանայ: Պայ-
մանագրած էր, որ նա կը լինի յաղթող.

ուի, առաջինը կրօնի և աղբիւրից ջուր, որ
հոսում էր քաղաքից շատ հեռու: Եւ յոս
Արագոտը և արքայադուստրը ստացան մի
մի բաժակ և միևնոյն ժամանակ ընկան ճա-
նապարհ. այն ինչ արքայադուստրը մի քանի
քայլ էր արել, արագոտը արդէն անհե-
տացաւ աչքից, հասաւ աղբիւր, առաւ ջուր
և դարձաւ յետ: Բայց ճանապարհին յագ-
նութիւն զգալով, դրաւ բաժակը գետնի
վերայ և սրտկեցաւ ձիու գանգի վերայ,
որ ճանապարհին գտել էր, որպէս զի բար-
ձի կոշտութիւնը չըթողնէ նորան երկար
քնել:

Այնչ այս մինչ այն, արքայորդու դուստրը,
եր վազում էր այնքան լաւ, որքան կարելի
էր հասարակ մարդու, հասաւ աղբիւր,
լցրաւ բաժակը և շտապով յետ դարձաւ:
Նա սրտասեցաւ արագոտին ննջած: „Լաւ,
ասաց ինքնիրեն ուրախացած, թշնամին
այժմ իմ ձեռումն է“: Թափեց նորա բաժա-
կի ջուրը և շարունակեց իւր ճանապարհը:

Ամենայն ինչ կորած էր, եթէ, բարերազ-
դարար, որսորդը, որ կանգնած էր ամրոցի
տանիքի վերայ, չըտեսներ այս իրողութիւն-
քը իւր հեռատես աչքերով: Հըմ, լաւ
է, եթէ արքայադուստրը յաղթի նորան,

Բնութեց նա, և յեր հրացանի մի հարուս-
 ծով թռչրեց նորա գլխի տակի բարձր, սյս-
 փնքն՝ ձիան գանդը, առանց մի վնաս սրտ-
 ձանելու սրտկողին: Արագուտը, ղարթելով
 հրայանի ձայնից, տեսաւ դատարկ բաժակը և
 հասկացաւ խաղի էութիւնը: Ինչևիցէ, սր-
 ղ հելով հագու ներկայութիւնը, նորից դնաց
 աղբիւր, նորից լցրաւ բաժակը, և դարձաւ
 սրալատ տասը վայրկեան առաջ արքայա-
 դատրից: «Ահա, ոտքերս վերջասլէս ջարդ
 ու փշուր եղան, ասաց նա, ինչ որ մինչև
 այժմ արեւ էի՝ չի կոչվում վաղել»:

Արքային և նորա դստեր շատ անհաճոյ
 թուեցաւ հասարակ և չքաւոր ղինւորի
 յաղթութիւնը. ուստի վճռեցին ստանել
 նորան բոլոր ընկերների հետ միասին: Ար-
 քան ասաց իւր դստեր. «Ես գտայ հնար,
 մի՛ վախիր, չին աղատուիլ մեր ձեռքից»:
 Յետոյ, մեծարանքի սրտորուակով, տարաւ
 նոցա մի սենեակ, որի յատակը, դռները և
 լուսամուտքը երկաթից էին շինած:

Սենեակի մէջ տեղ դրած էր սեղան գե-
 ղիցիկ ճաշով: «Մտէ՛ք, ասաց արքան, և
 լաւ սրտիւ տուէ՛ք ճաշին»: Եւ երբ մտան
 նոքա, հրամայեց բոլոր դռները փակել
 դրսից սրտորուակներով: Յետոյ կանչեց իւր

խոհարարը և հրամայեց կրակ վառել այդ սենեակի տակ և սլահել այդ կրակը մինչև որ յատակը իսսլառ կարմրի: Նորա հրամանը կատարուեցաւ. շուտով վեց ընկերք զգացին տաքութիւն. առաջ կարծեցին որ այդ տաքութիւնը յառաջանում է մեծ ախորժակից, որով ուտում էին համեղ կերակուրը. բայց ջերմութիւնը անդադար սաստկանում էր, այնպէս, որ նոքա վերկացան և կամեցան դուրս գնալ. միայն, տարաբաղդաբար, տեսան այժմ որ դռները և լուսամուտքը փակած էին, և սլարդ հասկացան արքայի դիտաւորութիւնը: „Սակայն նա յաջողութիւն չի ունենալ, ասաց փոքրիկ գլխարկով մարդը. որովհետև այնպիսի ցուրտ կը բերեմ, որ կրակը ամենևին չի կարող դիմանալ“: Եւ դնելով գլխարկը ուղիղ գլխի վերայ, այնպէս ցուրտ բարձրացաւ, որ նոյն րոպէին ջերմութիւնը անցաւ և ամանները սառեցան սեղանի վերայ:

Արկու ժամից յետոյ, արքայն համարելով նոցա խորոված, հրամայեց բանալ դուռը և եկաւ ինքը տեսնել նոցա դրութիւնը: Բայց այրուելու դատապարտուածները, վեց հոգի ժիր և կենդանի նորա դիմաց վազեցին, յայտնելով որ մեծ ուրախու-

Թեամբ պատրաստ են դուրս ելանել վտար
ինչ տաքանալու համար, ըստ որում սեն-
եակի մէջ սյնալէս ցուրտ է, որ կերակուրը
սառել էր սեղանի վերայ: Արքան, այլայլած
բարկութիւնից, դարձաւ դէպ ի խոհարարը
և հարցրեց թէ՛ ի՞նչու համար չէր կատա-
րել նորա հրամանը: Բայց խոհարարը պա-
տասխանեց.

— „Աս տաքացրի միչև կարմրելը, ինք-
ներդ նայեցէ՛ք“:

Արքան համողութեցաւ, որ յատակի տակ
ճշմարիտ վառած էր դժոխական հուր. սակայն
այն վեց քաջերը վնաս չէին կրել դորանից:

Արքան միջոց որոնելով անհանգիստ
հիւրերից աղատուելու, կանչեց զինւորը և
ասաց. „Եթէ հրաժարուես իմ աղջկայ ձեռ-
քից, կըտամ քեզ սյնքան ոսկի, որքան որ
կամենաս“:

— Ուրախութեամբ, ձերդ մեծութիւն,
պատասխանեց զինւորը, տուէ՛ք ինձ սյն-
քան ոսկի, որքան կարող է տանել ծառա-
ներկցս մինը, և ես կըհրաժարուեմ իմ
իրաւունքից:

Արքայի ուրախութիւնը անասելի էր,
զինւորը ասաց նորան, որ երկու շաբաթից
յետոյ կըգայ ոսկին առնելու:

Այդ միջոցին նա կանչեց տէրութեան
բոլոր դերձակները և վարձեց նոցա երկու
շաբաթով մի մեծ սարկ կարելու: Երբ սար-
կը ստորաատուեցաւ, այն ուժեղը, որ մի
ձեռքով արմատախիլ էր անում աստղին
ծառեր, ձգեց ուսի վերայ և գնաց արքայի
տունը: Արքան հարցրեց շրջապատողներից
թէ՛ ո՞վ է այդ քաջը, որ տան մեծութեամբ
կասկոյր ուսի վրայ դրած տանում է, և
երբ որ իմացաւ՝ շատ վախեցաւ երեսակա-
յելով այն աստղին գումարը ոսկու, որ կա-
րող էր մտնել այդ սարկի մէջ: Նա հրա-
մայեց զլորել մի մեծ տակառ ոսկի, որ
տասնըվեց մարդ հաղիւ հաղ կարողանում
էին շարժել տեղից. բայց մեր Հերակլէսը
բռնեց մի ձեռքով, ձգեց սարկի մէջ, և
սկսաւ գանգառել թէ՛ բերածները այնպիսի
ջնջին բան է, որ սարկի տակը անդամ չը
ծածկեց: Արքան հրամայեց բերել իւր բո-
լոր գանձը, բայց դեռ կէսը չըլցրաւ:

— «Ներէք սյլ ևս, աղաղակում էր զին-
ւորը, երկու կտոր փշրանքով մարդ չեա
կշտացնիլ»: Բերին էլ եօթը հարիւր սայլ
ոսկի տէրութեան բոլոր սահմաններից, և
այդ բոլորը լծած եղերի հետ միասին ձգեց
նա սարկի մէջ: »Ի՛նչ, այժմ ինչ որ սա-

տասի, կըձգեմ մէջը, որ շուտով լցուի,
ասաց ուժեղը“: Չգեց նա ինչ որ ստատահե-
ցաւ ձեռքի տակ, բայց այնու ամենայնիւ
սխալի մէջ դեռ շատ դատարկ տեղ մնաց:
„Հարկաւոր է վերջացնել, կարելի է թե-
րալից սլարկը ևս կապել“, ասաց նա, և
կատելով սլարկի բերանը, դրաւ ուսի վե-
րայ և գնաց ընկերների մօտ. Արքան տես-
նելով որ մի մարդ տանում է տէրութեան
բոլոր գանձը, սաստիկ զայրացաւ և հրա-
մայեց իւր հեծելազօր գնդին ձիու վերայ
նստել, վաղել նոցա քամակից և յափշ-
տակել սլարկը: Շուտով հասան զօրքերը
նոցա յետևից աղաղակելով. „Դուք կալա-
նաւորք էք, տուէք ոսկով սլարկը, ասլա
թէ ոչ այս բոսլէիս կտոր կտոր կ'անենք
ձեզ“:

— «Ինչ էք երգում այդ տեղ, հար-
ցրեց փչողը. մենք կալանաւորք ենք: Ո՛չ,
իմ սիրելիք, մի առաջ կաքաւեցէք օդումը:
Աւ փակելով մի ուռնգը, միւսով սկսաւ
այնսպէս փչել երկու զօրագնդի վերայ, որ
բոլորեքեան բարձրացան երկինք սարերի և
ձորերի վրայից: Մի ծեր գնդասլետ սկսաւ
թաղութիւն խնդրել, որ ինը խոց ունի, և
թէ այդսիլիսի քաջ մարդու հետ չէ արժան

այդպէս անամօթաբար վարուել: Փշողը դա-
դարուեցաւ փոքր ինչ և գնդասլետը անվնաս
ընկաւ գետնի վրայ:

— „Գնա արքայի տունը, ասաց մեր
քաջը, և յայտնիր նորան, որ որքան կամի
մարդ ուղարկէ, բոլորին երկինք կըթռց-
նեմ“:

Արքան իմանալով այս դիտուածը, աս-
աց. „Թող գնան կորչեն այդ կախարդներ-
ըր, նոցա հետ չի կարելի գործ ունենալ:

Վեց հոգի բոլոր գանձը տուն տարան,
բաժանեցին իւրեանց մէջ և մինչև մահ եր-
գելով անցուցին:

7

Նապաստանի և Ունի:

Այս սրատմութիւնը, տղայք, կարելի է
սուտ կըթուի ձեզ, թէև ճշմարիտ է. ըստ
որում, մեծ հայրս, որից լսել եմ ես,
սրատմելու ժամանակ միշտ աւելացնում էր.

„Տարակոյս չըկայ ճշմարիտ է այս, ասլա թէ
ոչ մի մարդ յանձն չէր առնէր սրատմելու“:

Ահա ինչպէս սրատահեցաւ այս բանը:

Այի ամարսյին առաւօտ հնձոյ ժամանակ,

երբ բրինձը ծաղկած էր, արեղակը վայլում էր երկնակամարի վերայ, թեթև ու քաղցր հողմը շարժում էր ցորենի հասկերը, արտուտները երգում էին, մեղուները բղղում էին, մարդիկ հանդիսական շորերով դնում էին եկեղեցի և համօրէն երկրային արարած ուրախութեան մէջ էր, Ողնին ևս դուրս էր ելած հաղորդակից լինելու ընդհանուր ուրախութեան:

Նայց նա կանգնած դրան առաջև՝ թաթերը ծալած նայում էր իւր չորս կողմը և երգում էր մի երգ, որ այլ ողնիների, սուրբարար կիւրակէ առաւօտեանները երգածներինց վատ չէր: Նորա կիսաձայն երգելու ժամանակ ծնաւ գլխումը բաւականին համարձակ միտք (կինը այդ միջոցին լուսոյք էր անում և հազուեցնում էր երեխայքը), մի քայլ անել մարգագետնի վերայ և տեսանել թէ լաւ է արդեօք բուսանում շողգամը:

Հողգամը բուսանում էր ողնու բնակարանի շրջակայքում, ուստի նա նայում էր նորա վերայ, իբրև իւր սեպհականութեան և սուրբարար կերակուրի տեղ էր դործածում: Սաճը կատարած է: Ողնին փակեց դուռը իւր քամակից և գնաց:

Հաղիւ կարողացել էր մի քանի քայլ
անել և մօտենալ փոքրիկ թուփին, որ բու-
սանում էր շողգամի չորս կողմով, մինչև
տեսնես սրատահեցաւ Նասրաստակին, — որ
դուրս էր ելել տանից նոյնսիսի դիտաւո-
րութեամբ՝ տեսնել ինչպէս է բուսանում
կաղամբը: Երբ ունին տեսաւ նասրաստակին,
բարեկամարար ողջոյն տուաւ բարի առա-
ւօտ ցանկալով նորան:

Բայց Նասրաստակը, որ իւր կարծիքով
երևելի ոմն էր և բաց ի դորանից ի բնէ
հարտ, ողջունին ողջոյն չտուաւ, այլ
ծաղրածութեամբ ասաց նորան. «Այդ ինչ-
պէս սրատահեցաւ, որ դու վաղվղում ես
դաշտերում այսսիսի դեղեցիկ առաւօտ:

— Գնում եմ ճեմելու, սրատասխանեց
ուղնին:

— «Ճեմելու», — կրկնեց նասրաստակը
լարձրաձայն ծիծաղելով, «կարծեմ դորա
համար ուրիշ ոտեր են հարկաւոր քեզ»:

Այս սրատասխանը խիստ անհաճոյ թու-
եցաւ Ողնուն: Նա երբէք չէր բարկանում,
եթէ ոտերի վերայ չըծիծաղէին, բայց երբ
բանը վերաբերվում էր նորա ոտերին, որոնք
ծննդից ծուռ էին, այն ժամանակ Աստուած
մի՛ արասցէ, նա ինչ արածը չէր խմանում:

— Դու կարծեմ երեւոյում ես, սխա-
տասխանեց նա Նասրաստակին, որ քո ոտե-
րը խմից լաւ են:

— «Յոյս ունեմ», սրտասխանեց Նա-
սրաստակը:

— Ստախր, դեռ այդ յայտնի չէ, նկա-
տեց Ողնին: Ես սրտորաստ եմ քո հետ
վիճել, որ կը յառաջեմ քեզ, եթէ միասին
վազենք:

— «Դու, քո ծուռ ոտերով, ծաղր ես
անում ինչ է», ասաց Նասրաստակը: «Սակայն
չստ բարի, ես սրտորաստ եմ վազել, եթէ
դու այդքան ցանկանում ես: Ուրեմն ինչ
լինի դրաւը»:

— Մի գրուան ոսկի և մի շիշ օղի, սրա-
տասխան տուաւ Ողնին:

— «Համաձայն եմ, թող այդսէս լի-
նի», ասաց Նասրաստակը: «Մենք այս րո-
սէին կըսկսենք»:

— Ո՛չ, շտասելու բան չըկայ, սրտաս-
խանեց ողնին: Եւ դեռ առաւօտուց մինչև
այժմ ոչ ինչ չեմ կերել, առաջ դնամ տուն
և մի բան ուտեմ, յետոյ կէս ժամից սրտ-
րաստ եմ ուրախութեամբ:

Սորա համաձայնում են և գնում են:
Ճանապարհին Ողնին ասում է ինքնիրեն,

„Նասրաստակը յոյս ունի իւր երկայն ոտերի վերայ, բայց ես նորա հետ մի խաղ կըխաղամ. թէպէտ և շատ պարծենում է, բայց իսկասլէս, յիմարներից յիմարն է. ուստի կըվճարէ և շատ կըղղջայ վերջը դորա համար“: Երբ Ողնին տուն եկաւ, ասաց իւր կնոջ. „Կի՛ն, հազնուիր շուտ, գնանք դաշտ ինձ հետ“, „Ի՞նչու համար, ի՞նչ կայ այն տեղ“, հարցրեց կինը:

— Ահա ի՞նչ կայ. մենք Նասրաստակի հետ սլիտի վաղէնք դաշտումը. ով մեղանից առաջ ելանէ՝ նա ստանալու է յետ մնացողից մի գրուան ոսկի և մի շիշ օղի, ուստի և դու սարտական ես ինձ օգնել:

— Ահ, դու Աստուած իմ. բացազանջեց Ողնուհին, խելքդ վերա՞դ է արդեօք, թէ ցնորվել ես: Ինչպէ՞ս կարող ես դու վիճել Նասրաստակի հետ:

— „Առիր, կին“, սատասխանեց Ողնին, այդ իմ գործն է: Արագ շարժի՛ր, հազնուիր շուտ և ի չու“:

Ի՞նչ էր մնում անել Ողնուհուն, կամիս չըկամիս սլէտք է հնազանդիս:

Արբ որ տնից ելան, Ողնին ասաց իւր կնոջ, „Լաւ լի՛ր ինչ ես քեզ կ'ասեմ: Մեր վազելու տեղը այս մշակած դաշտն է:

Նաստաստակը կրվադէ մի աղօսի մէջից, իսկ
մենք միւսի: Քո սլարտականութիւնը ու-
րիշ բան չէ, բայց եթէ թաքչել աղօսի մէջ,
և երբ Նաստաստակը վաղելով կըդայ քո մօտ,
յանկարծակի դուրս ելանել նորա առաջ
ազաղակելով՝ «Ահա ես»:

Եյս միջոցին նոցա ճանասլարհորդու-
թիւնը վերջացաւ. Ողնին ցոյց տուաւ կնոջ
տեղը, ուր նա թաքչելու էր, իսկ ինքը
գնաց դաշտի միւս ծայրը: Այնտեղ նա դը-
տաւ Նաստաստակին, որ ասաց նորան. «Ի՞նչ
է, վաղելո՞ւ եմք»: — «Ի հարկէ», սլատաս-
խանեց Ողնին:

— Ուրեմն սկսենք:

Եւ իւրաքանչիւրը նոցանից կանգնեցաւ
իւր աղօսի մօտ: Նաստաստակը ասաց. «Մի,
երկու, երեք», և կայծակի սլէս սլացաւ քա-
մակը չընայած: Ողնին հազիւ երեք քայլ
արել էր, կըստաւ գետնին ու սյնսլէս մնաց:

Երբ նաստաստակը մեծ մեծ ոստոստելով
հասաւ դաշտի ծայրը, Ողնուհին դուրս ե-
լաւ նորա առաջ կանչելով. «Ահա՛ ես».
Նաստաստակը դարմացաւ: Նա կարծում էր,
որ ճշմարիտ իւր առաջ Ողնին էր կանգ-
նած, ըստ որում, կիներ շատ նման էր իւր
ամուսնոյն:

Նասրաստակը մրթմրթանց, «Այս տեղ
անմաքուր զօրութիւն կայ», և յետոյ անե-
լայրեց բարձր ձայնով, «Մի անդամ ևս»:

Եւ վաղեց նա մի անգամ ևս փոթորիկի
նման, այնպէս, որ միայն նորա ականջները
երևում էին, իսկ Ողնուհին տեղեց չըշար-
ժեցաւ: Երբ Նասրաստակը հասաւ միւս
ծայրը, Ողնին դուրս ելաւ նորա առաջ և
կանչեց. «Ահա ես». Նասրաստակը սլոյլած
սրտասխանեց. «Վաղենք նորից»:

— Հատ բարի, սրտասխանեց Ողնին,
եւ սրտորստ եմ հարիւր անգամ ևս վա-
ղել, եթէ կամիս:

Եյսպէս Նասրաստակը եօթանասուն երեք
անգամ վաղեց անդադար դաշտի մի ծայրից
միւս ծայրը և Ողնին միշտ յաղթող մնաց:
Այն ինչ նասրաստակը հասանում էր դաշտի
ծայրը, Ողնին կամ Ողնուհին դուրս էին
գալիս նորա առաջ և կանչում էին. «Ահա
ես»: Իսկ եօթանասուն չորրորդ անգամին
Նասրաստակը չըկարողացաւ տանել և ոտքերը
տարածեց դաշտի մէջ: Արիւնը վաղեց նորա
կոկորդից և նա այն տեղ իսկ փչեց հողին:
Ողնին սուս ձեռք բերած ոսկին ու մի շիշ
օղին, կանչեց կնոջ և ուրախ ուրախ վերա-
դարձաւ նորա հետ իւր տունը. եթէ նաքա

մինչև այժմ չեն մեռած, ուրեմն այժմ ևս
կենդանի են:

Ահա այսպէս խարեց Ողնին Նասրաստա-
կին, և այնպէս շինեց իւր բանը, որ նա
վատտակութենից ընկաւ մեռաւ. ու այնու-
հետեւ ոչ մի նասրաստակ ձայնատու չէր լի-
նում վայելու:

Այս սրատմութեան բարոյականութիւնը
նախ և առաջ այն է, որ մի մարդ որքան և
համարէր իւր անձը երկելի, չըսէտք է ծի-
ծաղի ուրիշի վերայ, թող նա լինի ողնի.
Երկրորդ՝ եթէ դուք կրկամենաք ամուսնա-
նալ, վատ չի լինէր, եթէ ընտրէք այդ կինը
ձեր ազգի միջից ամեն բանով ձեզ նման:
Ուստի եթէ դուք ողնի էք, աշխատեցէ՛ք,
որ ձեր ամուսինը ևս ողնուհի լինի, և այս
ամենայն վիճակի և տեսակի համար:

Յ

Արջ և Յախարէի:

Մի օր արջը և դայլը ճեմում էին ան-
տառում: Արջը լսեց թռչունի երգեցողու-
թիւն: «Եղբայր գայլ, հարցրեց նա,
«Վէ՛ս այդ գեղեցիկ երգիչը»:

— «Այդ թռչունների թաղաւորն է, սլա-
տասխանեց գայլը, սլէտք է նորա ողջունել »:

Իսկապէս դա Յախսարեկն էր (*): »Եթէ
այդպէս է, ասաց արջը, Նորին Մեծուծիւ-
նը սլարտական է ունենալ պալատ, ցոյց
տուր ինձ»:

— Այդ այդպէս հեշտ չէ, ինչպէս որ դու
կարծում ես, ասաց գայլը, հարկաւոր է
սպասել թաղուհու գալստեան:

Թաղուհին եկաւ այդ միջոցին. նա և
թաղաւորը բերել էին կտուցքով փոքրիկ
որդեր իւրեանց ձագերը կերակրելու հա-
մար:

Արջը ուրախութեամբ կ'երթար նոցա
ետեւից, բայց գայլը բռնեց նորան ասելով.
»Ո՛չ, սպասենք նոցա դուրս գալուն»: Նո-
քա նկատեցին միայն բունի տեղը և շարու-
նակեցին իւրեանց ճանասլարհը:

Սակայն, արջը չըհանդարտուեցաւ մինչև
որ չըտեսաւ թռչունների թաղաւորի սլա-
լատը, ուր և շուտով վերադարձաւ: Թա-
ղաւորը և թաղուհին այն տեղ չէին, նա
նայեցաւ բունի մէջ և տեսաւ հինգ վեց
հատ ննջած ձագեր: »Մի՛թէ այս է սլա-

(*) Roitelet.

լիւտը, բացառանչեց նա. սա շատ տխուր
տալատ է, իսկ դուք՝ թագաւորի որդիք
չէք, այլ աննշան և այլանդակ ստեղծու-
ածք:

Փոքրիկ Յախսարեկները շատ բարկացան
լսելով այդ, և սկսան աղաղակել: «Ո՛չ,
արջ. մենք այն տեսակներից չենք, որ դու
կարծում ես, մեր ծնողքը ազնուական են,
դու շատ կըղզջաս այդ անիրաւութեան
համար»: Այս սպառնալիքից արջը և դայլը
երկիւղ կրելով՝ փախան իւրեանց որջերը.
Բայց փոքրիկ ձագերը շարունակում էին
աղաղակել և ճիշ բարձրացնել. նոքա ասա-
ցին իւրեանց ծնողքին, որոնք նոցա համար
կերակուր էին բերել: «Արջը եկաւ մեզ
վիրաւորեց, մենք տեղերիցս չենք շարժել
և ոչ մի փշրանք բերաններս չենք դնել, մին-
չև որ մեր պատիւը չըսահանջես»:

— Մի անհանգստացէ՛ք, ասաց նոցա
թագաւորը, ձեր պատիւը ոտնակոխ չի լի-
նիլ: Եւ թագուհու հետ թռչելով մինչև
արջի որջը, կանչեց. «Պարոն արջ, ի՞նչ իրա-
ւունքով վիրաւորել ես իմ զաւակներս,
դորա համար դու պատասխանատու կը լի-
նես, ըստ որում, մենք քո հետ արիւնա-
հեղ պատերազմ կը բանանք»:

Պատերազմը յայտնուեցաւ. արջը կանչեց իւր օգնութիւն չորքօտանիներու գունդը. եղը, կովը, էջը, այծեամբ, այծը և բոլոր նոցա նմանները. իւր կողմից Յախսարեկը կանչեց բոլոր օգաթաիկները, ո՛չ միայն մեծ և փոքր թռչունները, այլ և թևաւոր միջատները, այսինքն ճանճեր, մթեղներ մեղուներ և սլիճակներ: Արուհետև սլատերազմի օրը մօտանում էր, Յախսարեկը ուղարկեց լրտեսներ իմանալու, թէ ո՞վ սկստք է լինէր թշնամու զօրագլուխը:

Մտղուկը, որ բոլորից փոքրագոյն էր, թռաւ դէպի անտառի այն կողմը, ուր որ թշնամիք հաւաքուելու էին, և սլահուեցաւ մի ծառի տերևի տակ, որի մօտ խորհրդածութիւն սլիտի անէին: Արջը կանչեց աղուեսին և ասաց.

— Անքահայր, դու բոլոր կենդանիներից խորամանկն ես. դու կըլինես մեր զօրագլուխը:

— Լաւ, ասաց աղուեսը, բայց ի՞նչ սլայմանական նշան ընդունենք: Ամենեքեան լուռ մնացին: Է՛հ, լաւ, շարունակեց նա ես ունեմ գեղեցիկ, երկայն, փետուրի սկէթ թաւամաղ տուտ. քանի որ ես տուտս վեր բռնեմ, կընշանակէ բանը յաջողակ է. զը

նում և դուք առաջ եկէք. բայց երբ որ
ես ցածացնեմ, այդ կըլինի նշանացի ձեզ
փախչելու և ազատուելու:

Մժղուկը, որ լաւ լսեց այս, վերադարձաւ
և մանրամասնաբար պատմեց Յախսա-
րեկին:

Արշալոյսը բացուածին սկս, չորքոտանիք
վաղեցին սլառերաղմի դաշտը այնսպիսի
սաստիկ դոբիւնքով, որ դետինը շարժում
էր: Յախսարեկը երևեցաւ օդի մէջ իւր զօր-
քով, որոնք բղղում էին, ճշում էին և
այնսկէս թռթռում էին, որ մարդ կըցնորիէր
նայելով նոցա վերայ:

— Աստաղու թեամբ յարձակուեցան մի-
մեանց վերայ: Բայց Յախսարեկը շտասլով
հրամայեց Պիծակին դնալ աղուէսի տուտի
տակ կըսնել և խայթել ամենայն զօրու-
թեամբ: Խայթոյի առաջի հարուածից, ա-
ղուէսը վեր ցատկեցաւ, բայց տուտը դէսլի
վեր բռնած. երկրորդ հարուածին, նա սլար-
տաւորուեցաւ մի վայրկեան ցածայնել, իսկ
երրորդ անգամին նա չըկարողացաւ համբե-
րել ու սեղմեց տուտը իւր ոտերի մէջ աղի-
ողորմ ձայն բարձրացնելով:

Չորքոտանիք, տեսնելով այդ, կարծեցին
որ ամենայն ինչ կորած է, և սկսեցին վա-

զել ամենեքեան իւրեանց ծակերը և այս-
պէս թռչունները յաղթող հանդիսացան:

Թագաւորը և թագուհին թռան իւր-
եանց բունը կանչելով. «Յաղթեցինք, յաղ-
թեցինք երեխայք, կերէք և խմեցէք ու-
րախութեամբ:

Ա՛յ, սրտասխանեցին երեխայքը, սէտք
է որ արջը ինքը դայ ներողութիւն խնդրէ
և ճանաչէ մեր արհուլականութիւնը:

Յախսարեկը թռաւ արջի որջը և ասաց
նորան. Արջ եղբայր, դու սէտք է դաս
մեր բունը և թողութիւն խնդրես իմ երե-
խաներից և յայտնես որ դու ընդունում ես
նոյա արհուլականութիւնը, ասլա թէ ո՛չ,
զգոյշ եղիր կողքերիդ մասին: Արջը վախե-
ցած, սողոսկելով եկաւ բունը և խնդրեց
թողութիւն: Այնուհետև ձագերը վերջա-
պէս հանդստացան և բոլոր երեկոյ ուրա-
խութեան ու զուարճութեան մէջ անցուցին:

-այս և զդիւան ըմբռնելով մարտնչեալ լինի
 մարտնչեալ ըմբռնելով զարեւելոցն և զարեւելոցն
 զարեւելոցն և զարեւելոցն և զարեւելոցն
 զարեւելոցն և զարեւելոցն և զարեւելոցն
 զարեւելոցն և զարեւելոցն և զարեւելոցն

զարեւելոցն և զարեւելոցն և զարեւելոցն
 զարեւելոցն և զարեւելոցն և զարեւելոցն

Գլուխ.	Երես.
Յառաջարանութիւն	5
1 Պարիկների սարգևը	11
2 Երևելի կախարդ	16
3 Փորձանք	22
4 Մի՞՞ չայր և թոռն	24
5 Երկայնակեցութիւն	25
6 Վեց հոգի կըհասնենք ամեն բանի	30
7 Նաստաստակ և Ողնի	40
8 Արջ և ճախարեկ	47

BIBLI.

Page	Page
1	1
11	11
18	18
22	22
24	24
28	28
30	30
40	40
44	44

12.

